

TOLDALÉKOK HANGRENDJE

A magyar nyelvben magas, mély és vegyes hangrendű szavakat különböztetünk meg.

- a) **MAGAS** hangrendű szóban **csak magas** magánhangzó van

(E, É, I, Í, Ö, Ó, Ü, Ú)

pl.: örül, beszél, gyerek

- b) **MÉLY** hangrendű szóban **csak mély** magánhangzó van

(A, Á, O, Ó, U, Ú)

pl.: autóbusz, szoba, kalap

- c) **VEGYES** hangrendű szóban **magas és mély** magánhangzó is található

pl.: csillámpor, toldalék, íróasztal

Az illeszkedés törvénye szerint:

A TOLDALÉK MAGÁNHANGZÓJA IGAZODIK A SZÓTŐ
HANGRENDJÉHEZ.

Az **EGY ALAKÚ TOLDALÉKOK** nem változtatják meg az alakjukat.

pl.:

Egy alakú toldalék	Magas hangrendű szavak	Mély hangrendű szavak	Vegyes hangrendű szavak
-i	pécsi	gyáli	budapesti
-ig	estig	vacsoráig	íróasztalig
-t	edényt	bogyót	békát
-ért	gyerekért	kalapért	karikáért
-k	felhők	házak	kocsik

(A -t vagy a -k előtt lehetnek ejtéskönnyítő magánhangzók, ún. előhangzók (pl.: ház +t: házat).)

A **KÉT ALAKÚ TOLDALÉKOK** a hangrend szabályai szerint illeszkednek.

pl.:

-ban, -ben	-ba, -be	-ra, -re	-ról, -ről
-tól, -től	-ból, -ből	-nál, -nél	-nak, -nek
-va, -ve	-vá, -vé	-val, -vel	-an, -en
-ság, -ség	-ás, -és	-ka, -ke	-cska, -cske
-ózik, -őzik	-ódik, -ődik	-ja, -je	-a, -e
-unk, -ünk	-juk, -jük	-játok, -itek	-ják, -ik
-ó, -ő	-ós, -ős	-ja, -i	

1. a **MAGAS** hangrendű szótóhoz (e, é, i, í, ö, ő, ü, ű) **magas** hangrendű toldalék (pl. -be, -nek)
pl.: edényben
2. a **MÉLY** hangrendű szótóhoz (a, á, o, ó, u, ú) **mély** hangrendű toldalék (pl. -ba, -nak)
pl.: kútba
3. a **VEGYES** hangrendű szavak esetében:
 - a) a **magyar**, vegyes hangrendű, **egyszerű** szavakhoz **mély** hangrendű toldalék járul
pl.: fiútól
 - b) az **összetett** szavak esetében a toldalék az **utótag** hangrendjéhez igazodik
pl.: ebédlőasztalra, tortakrémbe
 - c) **idegen** szavaknál az **utolsó szótag** magánhangzója határozza meg a toldalék hangrendjét
pl.: sofőrünk, parfümben

A **HÁROM ALAKÚ TOLDALÉKOKNAK** három alakváltozata van, ebből egy mély hangrendű, kettő pedig magas hangrendű.

pl.:

-on/-en/-ön	-hoz/-hez/-höz	-tok/-tek/-tök
-ko(dik)/-ked(ik)/-köd(ik)	-kozik/-kezik/-közik	

1. Először a magas és a mély hangrendű toldalék közül választunk,
pl.: ablakhoz
2. majd a két magas hangrendű toldalék közül kell kiválasztanunk a megfelelőt.
 - a) Ha a magas hangrendű szótó **utolsó magánhangzója ajakkerekítéses** (ö, ő, ü, ű), akkor az ajakkerekítéses toldalékot kapcsoljuk a szótóhoz (-ön, -köd(ik), -höz, -közik, -tök)
pl.: tükörhöz
 - b) ha az **utolsó magánhangzó ajakréses** (e, é, i, í), akkor a toldalékban is ajakréses a magánhangzó (-en, -ked(ik), -hez, -kezik, -tek).
pl.: képhez

(Az ajak mozgása (működése) szerint a magánhangzók két csoportba oszthatók;

1. AJAKKEREKÍTÉSES magánhangzók: a, o, ó, ö, ő, u, ú, ü, ű
2. AJAKRÉSES magánhangzók: á, e, é, i, í)

RENDAHAGYÓ ILLESZKEDÉS

- Számos **rövid**, magas hangrendű szóhoz, amiben „í” vagy „i” van, mély hangrendű toldalék járul (hangtörténeti okokból):
 - a) egytagú igék
pl.: ígyál, hívnak, sírtok
 - b) objektív, -ít-re végződő igék
pl.: hígítva, tisztítottad
 - c) egytagú főnevek
pl.: sípok, zsírban
 - d) egytagú melléknévek
pl.: hígabb, nyíltan
- Vannak szavak, amik csak magas magánhangzókat tartalmaznak, mégis mély hangrendű toldalékot kapnak:
pl.: célba, derekad, héjból

INGADOZÁS

Akkor figyelhető meg, ha az idegen eredetet már nem érzékeljük eléggé, és a magyar szavakra érvényes szabályok kerülnek előtérbe
pl.: fotelben - fotelban, oxigénben - oxigénban, norvégek - norvégok